

**Unapređivati sistem
zaštite i ostvarivanje
prava manjina**

**Romska zajednica
Rezultati, izazovi i prioriteti
na lokalnom nivou u oblasti
inkluzije romske populacije**

22 Minority News

mesečni bilten o životu manjinskih zajednica u Srbiji

novembar 2015

Različitost i tolerancija su prednosti srpskog društva

**Rusinska
zajednica**

**Stimulacije
predškolcima
i prvacima**

**Tanja Miščević
Srbija jako dobro
zaštitila nacionalne
manjine**

**Rascjep Sjever-Jug
(tehnička modernizacija
Srbije)**

Bunjevačka zajednica

**Braća uvek-
uvik zajedno**

IZDVAJAMO

Pokaži, ukaži, osnaži

Centar za promociju ljudskih i manjinskih prava i održivi razvoj "Human District", povodom obeležavanja Međunarodnog dana tolerancije, organizovao je 16. novembra u ustanovi kulture Parobrod u Beogradu svečano otvaranje motivacione izložbe fotografija, nagradnog karaktera, koja je imala za cilj promociju i poštovanje ljudskih prava.

DRUGI NTC PROGRAM ZA ODGAJATELJE I UČITELJE U NASTAVI NA BOSANSKOM JEZIKU

U prostorijama Glavnog ureda Vijeća završen je, drugi po redu, akreditovani program stručnog usavršavanja NTC SISTEM UČENJA, autora dr Ranka Rajovića i Uroša Petrovića koji je namjenjen učiteljima i odgajateljima u nastavi na bosanskom jeziku iz Tutina i Sjenice.

Obilužen "Dan Velike narodne skupštine Srba, Bunjevaca i ostali Slovena"

Nacionalni savit bunjevačke nacionalne manjine je u sridu svečanom akademijom u Velikoj višnici Gradske kuće obilužio 25. novembar – "Dan Velike narodne skupštine", jedan od četri nacionalna praznika Bunjevaca. Na ovaj dan je, prija 97 godina, u Novom Sadu održana Velika narodna skupština Srba, Bunjevaca i ostali Slovena na kojoj je doneta odluka o prisajednjenu Bačke, Banata i Baranje Kraljevini Srbiji. Na Velikoj narodnoj skupštini bilo je 84 delegata Bunjevaca, koji su imali veliku ulogu u donošenju ove istorijske odluke.

Ako imate pitanje vezano za funkcionisanje Nacionalnih saveta nacionalnih manjina ili za oblast prava nacionalnih manjina rado ćemo pronaći i objaviti odgovor.

info@minoritynews.rs

UVODNIK 22

Razlike su bogatstvo društva koje ih ima

Nacionalne manjine svakako značajno boje sliku jednog društva, bez obzira koliko male po brojnosti bile, jer i najmanja nacionalna manjina u jednom društvu menja potpuno karakter tog društva i uslovjava određene norme, forme i pravila poнаšanja u društvu. Društva koja nacionalne manjine shvataju kao nužnosti jasno izražavaju nespremnost da menjaju svoj karakter, kao i to da otvorenost i tolerancija nisu vrednosti u takvom društvu.

Društvo u kome tolerancija nije vrednost, već slabost, je društvo koje u razlikama vidi opasnost i koje osuđuje razlike. S obzirom na broj razlika koje među ljudima postoje, takvo društvo možemo nazvati i društvom osuda i osuđivanja. U takvom društvu predmet osude, odbacivanja i diskriminacije postaje u nekom trenutku svaki član, te se takvo društvo može nazvati i društvom diskriminacije i straha od diskriminacije.

Stoga je bitno da razumemo da, kada govorimo o poštovanju prava nacionalnih manjina, mi zapravo govorimo o razlikama i o našem odnosu prema razlikama, a od tog našeg odnosa zavisi kakvo društvo gradimo i kakvu državu dobijamo.

Bitno je razumeti da se ponekad na kraju stranputice nalazi provalija u koju neminovno upadamo ukoliko ne prepoznamo da put kojim se krećemo ne vodi željenom cilju. Praćenje putokaza pomaže u pronalaženju puta, a prava nacionalnih manjina su svakako putokaz za demokratsko društvo u kome vladaju sloboda, tolerancija, pravda, sigurnost...

Razlike su bogatstvo. Bez razlika mi ne možemo razviti odnos prema drugima, niti razumeti svet, vreme i sebe. Razlike nam pomažu da razumemo koliko je svako od nas različit i koliko je svako od nas u manjini, a da svi zajedno možemo postati većina koja će u razlikama videti vrednost i koja će prema razlikama razviti pozitivan stav.

U Srbiji žive pripadnici 30 različitih nacionalnih zajednica!

Unapređivati sistem zaštite i ostvarivanje prava manjina

Za nacionalne manjine u našoj zemlji veoma je važno da se unapređuje sistem zaštite njihovih prava kao i da ta prava budu ostvarivana u praksi, zaključeno je na konferenciji posvećenoj položaju nacionalnih manjina u Vojvodini, u kontekstu priključivanja Srbije EU.

Izuzetno je značajno da se unapređuje sistem zaštite, ne samo pojedinačnih nego i kolektivnih prava nacionalnih manjina, kao i da se ona ne svedu samo na Ustavom i zakonom zagarantovana, nego da se ostvaruju i u praksi, navedeno je u zaključcima tog skupa.

Učesnici konferencije, održane u velikoj sali Skupštine Vojvodine, pozdravili su proces donošenja Posebnog akcionog plana za ostvarivanje prava nacionalnih manjina u Srbiji.

Predsednik Skupštine Vojvodine Ištvana Pastor je, pozdravljajući učesnike skupa, rekao da se bez promocije, zaštite, jačanja i unapređivanja prava pripadnika nacionalnih zajednica ne može govoriti o demokratskom društvu.

Pažljivom analizom manjinskih politika u zemljama članicama EU, može se zaključiti da "nema jedinstvenog pristupa rešavanju problema ostvarivanja prava nacionalnih manjina", ukazao je

Pastor.

davstvo", poručio je Pastor.

Otuda, dodao je on, "u Akcionom planu za pregovaranje Poglavlja 23 nema pravila i standarda EU sa kojima se treba usaglašavati, već su pre u pitanju dobre prakse koje treba uneti u naše zakono-

Šefica Pregovaračkog tima za vođenje pregovora o pristupanju Srbije EU, Tanja Miščević, navela je da Srbija radi dobar posao u pripremama za buduće članstvo.

"Zaštita prava nacionalnih manjina je upravo zaštita koju mora obezbediti većina", rekla je ona i dodala da je obaveza države da zaštiti prava svojih manjina, "posebno ako je toliko bogata različitim manjinskim zajednicama", kao što je to naša zemlja.

Pomoćnik ministra pravde i šef pregovaračke grupe za Poglavlje 23, Čedomir Backović, rekao je da se taj posebni akcioni plan radi, između ostalog, da bi se pojačala koordinacija između niza institucija, čiji se rad odražava na zaštitu prava nacionalnih manjina.

Na konferenciji su učestvovali predstavnici diplomatskih misija u našoj zemlji, Delegacije EU i Misije OEBS-a u Srbiji, manjinskih nacionalnih saveta, organizacija civilnog društva kao i predstavnici republičkih i pokrajinskih organa i lokalnih samouprava.

Miščević: Srbija jako dobro zaštitila nacionalne manjine

Š

efica Pregovaračkog tima za vođenje pregovora o pristupanju Srbije EU, Tanja Miščević, izjavila je u Novom Sadu da se i Evropa može pohvaliti nivoom zaštite prava nacionalnih manjina koji postoji na našoj zemlji.

Srbija je do sada, i da nema procesa pregovaranja o članstvu u EU, zaštitu prava nacionalnih manjina "uradila na jako dobar način", naglasila je Miščevićeva na konferenciji posvećenoj položaju nacionalnih manjina u Vojvodini, u kontekstu posebnog akcionog plana u procesu priključenja naše zemlje EU.

Ona je napomenula da to nije samo njena lična procena nego i relevantne evropske institucije ocenjuju da je "nivo zaštite prava nacionalnih manjina jedan od onih kojim se Evropa može pohvaliti".

Prema Trećem izveštaju Saveta Evrope, kao jednoj od poslednjih ocena EU, našoj zemlji se daju preporuke za "dalje unapređenje i implementaciju svih tih ustavnih i zakonskih akata u tom segmentu", rekla je Miščević.

Ističući da je to osnova od koje polazi razrada akcionog plana, smeštenog u Poglavlje 23, ona je podsetila da je tu reč o vladavini prava, kao osnovi za nastavak izgradnje institucija i društva i države, koja treba da postane članica EU.

Zaštita osnovnih ljudskih prava i sloboda je sastavni deo i jedan od tri podelementa Poglavlja 23, koje se sastoji i od reforme pravosuđa i borbe protiv korupcije.

Tanja Miščević je istakla da je zaštita prava nacionalnih manjina "jedna od stepenica u oceni i proceni EU da Srbija radi dobar posao u pripremama za svoje buduće članstvo u EU" i podsetila da tu zaštitu manjina u jednoj zemlji upravo mora da obezbedi većina.

Zaštita prava nacionalnih manjina je "jedna od stepenica u oceni i proceni EU da Srbija radi dobar posao u pripremama za svoje buduće članstvo u EU"

Ko je Tanja Miščević?

Rođena je 6. avgusta 1966. godine u Zemunu, gde je završila osnovnu školu i gimnaziju.

Diplomirala je na FPN u Beogradu 1989. na smeru za međunarodne odnose, a 1997. magistrirala na smeru za medjunarodno pravo i organizacije s tezom "Pridruženo članstvo Evropske unije".

Doktorirala je 2002. odbranom teze "Uloga odluka međunarodnih organizacija u savremenom razvoju međunarodnog prava".

Specijalizaciju iz oblasti Evropske unije stekla je na poslediplomskim studijama "Evropske studije u politici" na FPN, zatim na Univerzitetu u Bonu i na Evropskom koledžu u Bržu.

Najpre je radila kao poslovni sekretar u privatnoj firmi, a zatim u Institutu za međunarodnu politiku i privredu, kao

istraživač-saradnik.

Na FNP je bila demonstrator za engleski jezik, asistent pripravnik na predmetu Medjunarodne organizacije, a zatim docent.

Predavala je kao gostujući profesor na Univerzitetu u Bonu, u Centru za evropske integracije, na Diplomatskoj akademiji Ministarstva inostranih poslova Republike Hrvatske, na Ekonomskom fakultetu u Podgorici.

Voditelj je modula Međunarodne organizacije na Diplomatskoj akademiji MSP SCG.

Od 2001. rukovodila je Odeljenjem za evropske studije G17 Instituta u Beogradu.

U periodu 2003-2004. bila je koordinatorka obuke administracije Srbije i Crne Gore za pitanja EU.

Od maja 2005. je bila na

čelu Kancelarije Vlade Srbije za pridruživanje Evropskoj uniji. Na sopstveni zahtev te dužnosti je razrešena 30. oktobra 2008., a potom je bila urednik Službenog glasnika Republike Srbije.

Vlada Srbije postavila je 26. novembra 2010. Tanju Miščević za državnog sekretara u Ministarstvu odbrane. Prethodno je od aprila 2008. do novembra 2009. bila članica i potpredsednica Odbora Agencije za borbu protiv korupcije.

Autorka je većeg broja članaka iz oblasti teorije i prakse funkcionisanja međunarodnih vladinih organizacija, institucionalne strukture EU i politike proširenja EU.

Dobitnica je nagrade Do-prinos godine Evropi 2006.

Nije član nijedne stranke.

Govori engleski i ruski jezik.

“Pokaži, ukaži, osnaži”

Centar za promociju ljudskih i manjinskih prava i održivi razvoj "Human District", povodom obeležavanja Međunarodnog dana tolerancije, organizovao je 16. novembra u ustanovi kulture Parobrod u Beogradu svečano otvaranje motivacione izložbe fotografija, nagradnog karaktera, koja je imala za cilj promociju i poštovanje ljudskih prava.

Narednog dana organizovan je Forum sa temom „Rodna ravnopravnost“. Panel rodne ravnopravnosti povodom „Međunarodnog dana tolerancije“ promoviše ljudska prava u vremenu ekonomske i društvene nestabilnosti.

U vremenu porasta siromaštva, ekonomske i društvene nestabilnosti i izraženih nejednakosti, ljudska prava

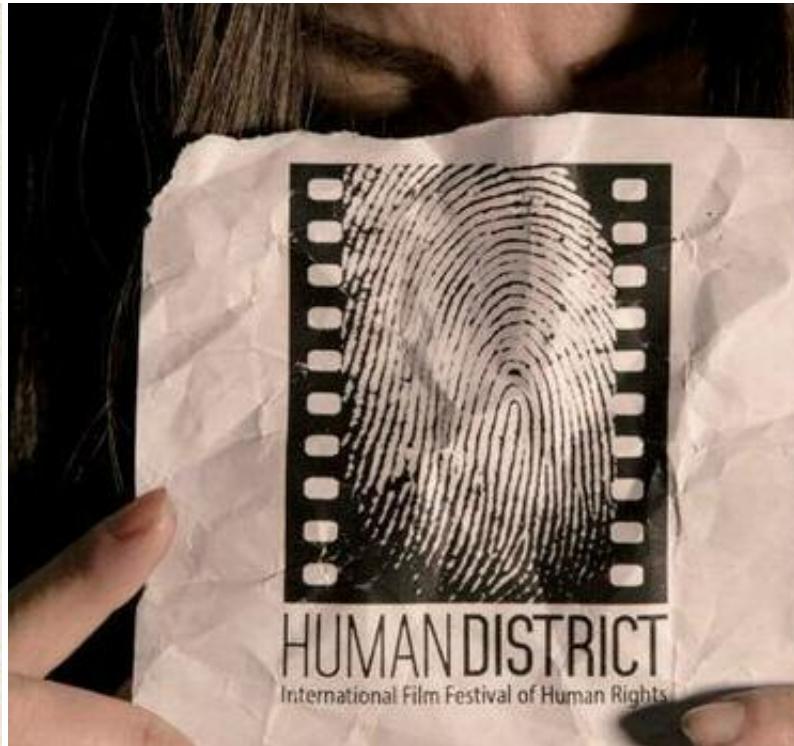
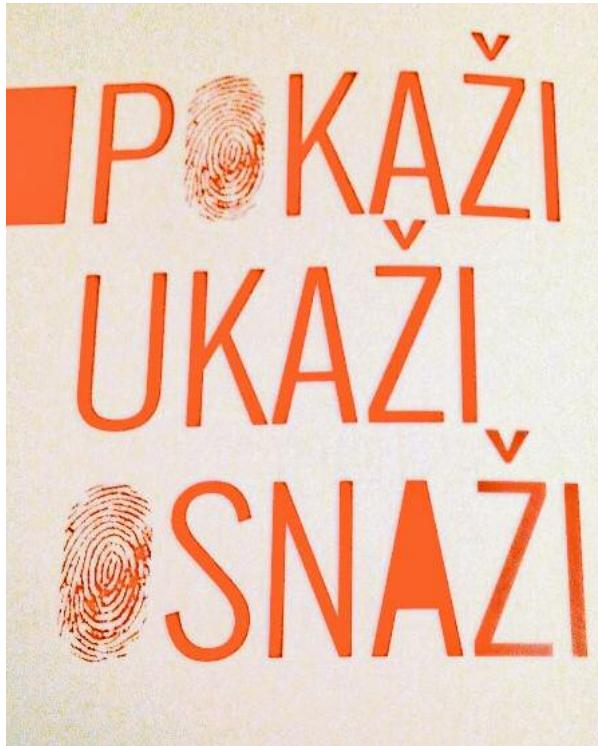
zahtevaju momentalno i povezano delovanje svih aktera u društvu. Nakon panela učesnici su imali priliku da pogledaju specijalnu projekciju filma "Igra u tami", reditelja Juga Radivojevića.

Na sveobuhvatnoj platformi, uz učešće Kancelarije za ljudska i manjinska prava Vlade Republike Srbije, Min-

istarstva omladine i sporta i Gradske opštine Stari grad, "Human District" je kroz dvodnevne aktivnosti ukazao na povećan stepen poštovanja i zaštite ljudskih prava kao i efikasnije učešće institucija i lokalnih zajednica.

Centar za promociju ljudskih i manjinskih prava i održivi razvoj "Human District" ima za cilj podizanje svesti, kao i jasnije izražavanje gorućih problema u državi koji neretko rezultiraju kršenjima ljudskih prava. „Human District“ konstantno skreće pažnju na potrebu senzibilisanja društva po pitanju rodne ravnopravnosti i njenog značaja.

Internationalni Filmski Festival Ljudskih Prava
POKAŽI, UKAŽI, OSNAŽI.
WWW.HUMANDISTRICTFESTIVAL.COM

Različitost i tolerancija su prednosti srpskog društva

Izvor: Tanjug

Predsednik Vlade Republike Srbije, Aleksandar Vučić, poručio je da su tolerancija i različitost prednosti srpskog društva i najbolji način da se odbrane srpski interesi i zaštiti zemlja.

Vučić je, govoreći na skupu povodom Međunarodnog dana tolerancije, na temu "Srbija na putu ravnopravnosti i tolerancije: iskustva Poverenika za zaštitu ravnopravnosti", ocenio da je različitost bogatstvo Srbije, a tolerancija uslov njene budućnosti, mira i stabilnosti.

Premijer je podsetio na to da je Srbija usvojila Strategiju za borbu protiv diskriminacije i Akcioni plan, ali i izdvojila sredstva kako bi pomogla unapređenje položaja ranjivih grupa – žena, osoba sa invaliditetom, pripadnika LGBT populacije, starijih osoba, pripadnika nacionalnih manjina, izbeglica, interna raseljenih lica i drugih.

Strategija i Akcioni plan predstavljaju os-

mišljene mere za čiju su realizaciju obezbedeni svi preduslovi, objasnio je on, i precizirao da je za period od 2014. do 2018. godine za realizaciju pomenu tog strateškog dokumenta izdvojeno 35 miliona evra.

Prema njegovim rečima, u avgustu je formiran poseban savet koji prati sprovođenje Strategije, a koji je doneo zaključak da je u poslednjem kvartalu 2014. i prvom kvartalu 2015. godine ispunjeno približno 50 odsto predviđenih mera.

Vučić je predočio da se sve zemlje na svetu suočavaju sa netolerancijom i diskriminacijom, protiv kojih, kako je naglasio, mora da se bori čitavo društvo.

"Pozivam vas da se zajedno još odlučnije i uspešnije uhvatimo u koštač sa netolerancijom i diskriminacijom, kao i da ove pojave iskorenimo i izgradimo društvo u kojem su ljudsko dostojanstvo i jednakost među ljudima nepriknovene vrednosti koje kao društvo privatamo jer bez njih nema stabilnosti i napretka," zaključio je premijer.

Šef Delegacije EU u Srbiji Majkl Devenport rekao je da je Srbija u poslednjih nekoliko godina pokazala posvećenost daljem unapređenju ljudskih i manjinskih prava, što dokazuje i završetak rada na Akcionom planu za Poglavlje 23, koji je od suštinskog značaja za pregovore o članstvu Srbije u EU.

Devenport je podvukao da nijedna zemlja nije imuna na diskriminaciju, koja ne pogarda samo pojedince, već i grupe ljudi koji su često u teškom položaju, poput Roma, LGBT populacije, osoba sa

Vučić je predočio da se sve zemlje na svetu suočavaju sa netolerancijom i diskriminacijom, protiv kojih, kako je naglasio, mora da se bori čitavo društvo

invaliditetom, HIV pozitivnih osoba i drugih.

Prema njegovim rečima, neophodne su jake demokratske institucije u koje građani imaju poverenje, kao i postojanje pravnog okvira kojim će se regulisati suzbijanje ove pojave.

Delegacija EU u Srbiji će nastaviti da podržava napore Srbije u unapređenju ljudskih i manjinskih prava i kroz novi tvining projekat sa partnerima iz Austrije i Slovenije, poručio je on.

Poverenik za zaštitu ravnopravnosti Brankica Janković istakla je da Srbija ide putem ravnopravnosti, tolerancije i poštovanja svake vrste različitosti i ljudskih prava.

Janković je dodala da prisustvo premijera Vučića ovom skupu takođe potvrđuje opredeljenje da Srbija još odlučnije gradi demokratsko, otvoreno i humano društvo i stvara pravednu i pravnu državu.

Iz stereotipa o bilo kojoj manjinskoj i marginalizovanoj grupi u stanju smo da veoma brzo stvorimo predrasude, a onda lako stignemo i do diskriminacije koja je, uprkos vidljivom napretku u pojedinim segmentima društva, i dalje prisutna pojava, navela je ona.

Prema njenim rečima, zemlja u kojoj funkcionišu institucije, u kojoj su ravnopravnost, pravna sigurnost i jasna i

usklađena pravna regulativa osnov uređenja, i koja pruža jednake šanse svima, zemlja je u koju vredi ulagati, koja je siguran partner i koja svakodnevno nudi nove šanse građanima.

Nezaobilazni saveznici u zaštiti od diskriminacije i borbi za ravnopravnost su i organizacije civilnog društva, ukazala je Janković i napomenula da su važan deo fronta protiv netolarancije i mediji.

Iz tog razloga, kako je objasnila, Kancelarija poverenika za zaštitu ravnopravnosti od ove godine u saradnji sa Misijom OEBS-a u Srbiji dodeljuje nagradu novinarima koji daju veliki doprinos za uspostavljanje takve atmosfere u društvu koja će imati nultu tačku tolerancije za bilo koji vid diskriminacije.

Janković je dodelila priznanja u tri kategorije – najbolji TV/radio prilog, najbolji štampani ili onlajn tekst i reportažu.

Prve nagrade su dobili novinar VICE Srbija Sandra Mandić za reportažu "PozHIVtivan sam", novinar TV B92 Jovana Uhrin za prilog "Dva lica Veterničkog doma" i novinar nedeljnika Vreme Jovana Gligorijević za tekst "I država siluje, zar ne?". Druge nagrade su pripale novinaru PG

Mreža Gordani Lazarević za prilog "Slučaj Živote Milanovića", novinaru RTS Ani Šulvalija-Pešić za prilog "Život sa HIV-om kao borba protiv vetrenjaca", novinaru Nedeljnika Mihailu Medenici za tekst "Iz prve ruke: Golgota izbeglica" i novinaru Ivani Petrović za tekst "Marina – priča o diskriminatoru u svakome od nas".

Treće nagrade su dobili novinar VICE Srbija Petra Živić za reportažu "Šifra F64", novinar Tanja Dimitrić-Mijailović za prilog "Šabački đaci iz Kine", kao i novinar Sandra Iršević za tekst "Poljoprivrednici bez radnih prava".

Prve nagrade su dobili novinar VICE Srbija Sandra Mandić za reportažu "PozHIVtivan sam", novinar TV B92 Jovana Uhrin za prilog "Dva lica Veterničkog doma" i novinar nedeljnika Vreme Jovana Gligorijević za tekst "I država siluje, zar ne?".

Nezaobilazni saveznici u zaštiti od diskriminacije i borbi za ravnopravnost su i organizacije civilnog društva

Rezultati, izazovi i prioriteti na lokalnom nivou u oblasti inkluzije romske populacije

Stalna konferencija gradova i opština organizovala je 10. novembra 2015. godine sastanak na temu postignutih rezultata, izazova i prioriteta na lokalnom nivou u oblasti inkluzije romske populacije u okviru projekta „Jačanje uloge lokalnog romskog koordinatora u lokalnim samoupravama u Srbiji“, kao deo tehničke podrške Kancelariji za ljudska i manjinska prava.

Projekat sprovodi SKGO kroz uspostavljanje mehanizama komunikacije i razmene informacija SKGO sa njenim članicama kroz rad Mreže za romska pitanja, a koja se tiču pružanja podrške gradovima i opštinama u inkluziji Roma i unapređenju položaja romske nacionalne manjine.

U uvodnom delu govorio je Ivan Milivojević, pomoćnik generalnog sekretara za usluge članstvu u SKGO koji je podsetio da je Mreža osnovana u julu mesecu tekuće godine, a da članice Mreže čine 83 lokalne samouprave, sa 113 članova, a Mreža romskih koordinatora dalje će se razvijati i jačati, uključujući povećanje njihovog broja, sa ciljem da se sa sadašnjih oko 47 opština

obuhvat poveća na preko 60, u skladu sa lokalnim potrebama.

Dejan Mirković podsetio je da se proces inkluzije Roma u Srbiji prati i kroz mehanizam Seminara sa Evropskom komisijom o socijalnom uključivanju Roma i Romkinja u Republici Srbiji, a da operativni zaključci sa Seminara predstavljaju smernice države Republike Srbije za budući rad na programima inkluzije Roma. On je istakao da je bitna stručna podrška jedinica lokalne samouprave u izradi lokalnih Aktionih planova i strateških dokumenata kao i sam proces izveštavanja lokalna ka nacionalnom nivou o implementaciji strateških dokumenata.

U nastavku sastanka Vladimir Đurić up-

oznao je prisutne o stanju zaposlenih u gradovima/opštinama koji se bave inkluzijom Roma i o vodiču koji je u završnoj fazi izrade za koordinatore za romska pitanja na lokalnom nivou. Ističući cilj i strukturu vodiča, on je naglasio da problem unapređenja položaja Roma na lokalnom nivou nije samo vezan za ostvarivanje ljudskih i manjinskih prava, već ima i socijalnu dimenziju koja je predstavljena u samom vodiču.

Cilj nove Strategije za unapređenje položaja Roma u Srbiji za period 2015-2015., čije se usvajanje očekuje do kraja godine je da, koristeći sve raspoložive kapacitete i već uspostavljene „dobre prakse“ u vezi sa rešavanjem problema Roma, uspostavi mehanizme i u lokalnim samoupravama koji će kontinuirano sprovoditi strateške mere na racionalan i ekonomičan način.

Projekat finansijski podržava Kraljevina Švedska, a implementira Misija OEBS u Srbiji.

PRIORITET UPIS DECE U PREDŠKOLSKE USTANOVE I PRVI RAZRED OŠ NA RUSINSKOM

STIMULACIJE PREDŠKOLCIMA I PRVACIMA

Ana Papuga Marković / M. Zazuljak

Smanjivanje broja učenika u rusinskim odeljenjima u osnovnim školama i predškolskim ustanovama, kao i problem sa nedostatkom dece za izbornu nastavu iz rusinskog jezika u mnogim školama - jedna je od tema koja već duže vreme okupira rusinsku zajednicu.

Tokom leta predstavnici Nacionalnog saveta (NS) Rusina su organizovano posetili područne kancelarije Saveta (PK NS) u svim mestima gde žive Rusini, gde su sa domaćinima razgovarali o konkretnim problemima u datom mestu u oblastima u kojima nacionalni saveti imaju kompetencije - obrazovanju, informisanju, kulturi i službenoj upotrebi jezika i pisma. Time su sagledane pojedine poteškoće u funkcionalanju KUD i radu sekcija, finansijski problemi, ali u skoro svim mestima tema koja naročito zabrinjava rusinsku zajednicu je obrazovanje na rusinskom, odnosno izučavanje i negovanje maternjeg jezika u mestima gde žive Rusini.

Sve više rusinske dece u odeljenjima na srpskom jeziku

Na sastanku u Vrbasu akcentovan je problem negovanja rusinskog jezika u Predškolskoj ustanovi (PU) "Boško Buha", dok se negovanje maternjeg jezika sa elementima nacionalne kulture

u osnovnim školama u Vrbasu dobro realizuje. Na predškolskom nivou toga nema, pa je pokrenuto pitanje osnivanja grupe za negovanje rusinskog jezika u PU "Boško Buha".

Nepostojanje grupa na rusinskom jeziku na predškolskom nivou se veoma negativno odražava na (ne)upisivanje dovoljnog broja dece u prvi razred OŠ u školama gde je redovna nastava na rusinskom jeziku (u Kucuri i Đurđevu), nego se rusinska deca, ili iz mešanih brakova, upisuju u odeljenja na srpskom jeziku. Tako već drugu godinu za redom u Đurđevu nije upisan nijedan učenik u prvi razred OŠ na svom maternjem, rusinskom jeziku.

Na sličnom sastanku u PK NS u Kucuri je takođe akcentovan problem sve manjeg broja upisane dece u rusinsko odeljenje Osnovne škole, i tom prilikom su predložena pojedina rešenja za motivisanje roditelja kako bi upisivali svoju decu u odeljenja s rusinskim nastavnim jezikom.

Osnova za budući upis dece u školu na rusinskom jeziku je upravo u predškolskim ustanovama, jer bez obzira na saznanje da je broj rusinske dece u Kucuri mnogo veći, u kucurskom Odeljenju "Grlica" vrbaške PU ove školske godine u Pripremno odeljenje na rusinskom upisano je samo šestoro dece, od kojih će samo troje dogodine biti upisani u školu. Ove školske godine u prvi razred OŠ u Kucuri krenulo je 59 učenika, od kojih desetoro u rusinsko odeljenje, pa će prioritet rada NS u oblasti obrazovanja biti predškolsko i prva godina osnovnog obrazovanja i preko materijalnih stimulacija roditelja u mešanim sredinama. Bilo je i dvoumljenja oko tih stimulacija, ali je prevagnula činjenica da i pojedini ostali nacionalni saveti na sličan način stimuliše pripadnike svojih nacionalnih manjin.

- Nacionalni savet stimuliše roditelje predškolske dece na taj način što će oni koji su sada upisali dete u Pripremno odeljenje PU dobijati po 3 hiljade dinara mesečno, a ugovorom su se obavezali da posle predškolkog, svoje dete upišu i u OŠ na rusinskom jeziku. Imamo situaciju u Đurđevu, gde je nastava na rusinskom redovna, da smo izgubili odeljenje na

Deca upisana u predškolsku ustanovu dobijaju po 3, a upisana u prvi razred OŠ na rusinskom jeziku po 5 hiljada dinara mesečno za vreme školske godine, i to u Đurđevu i Kucuri

rusinskom zbog nedostatka dece, a u Kucuri ćemo možda već sledeće godine imati isti veliki problem. Upravo zbog pomenutih stimulacija koje daje NS, u Đurđevu se već osmoro dece upisalo u takvo predškolsko odeljenje, što daje nadu da ćemo u ovom mestu sledeće godine opet imati učenike u prvom razredu OŠ na rusinskom - kaže predsednik NS Rusina Slavko Rac i ističe:

- Deca upisana u predškolsku ustanovu dobijaju po 3, a upisana u prvi razred OŠ na rusinskom jeziku po 5 hiljada dinara mesečno za vreme školske godine, i to u Đurđevu i Kucuri. Pored toga, NS daje i po 5 hiljada dinara stimulaciju u formi stipendije za 10 najboljih učenika koji se upišu u rusinsko odeljenje Gimnazije u Ruskom Krsturu - rekao je predsednik NS Slavko Rac, dodajući da sveprisutni problem smanjivanja broja dece možda najviše pogađa manje nacionalne zajednice. Kako kaže Rac, resorno ministarstvo „ne izlazi u susret“, jer „pravi konkurenčiju“ sa izbornim predmetom.

- Kada deca i njihovi roditelji mogu da biraju između, recimo informatike i maternjeg rusinskog jezika, onda se mnogi opredeljuju za informatiku. Zato smo od Ministarstva prosvete tražili da, ako se dete opredeli za maternji jezik, može imati još jedan izborni predmet. Tako "atraktivniji" predmeti ne bi bili konkurenčija maternjem jeziku. I svi drugi Nacionalni saveti imaju istu primedbu, pa se nadamo da će to biti pozitivno rešeno - zaključio je Rac.

U prvom razredu Osnovne škole "Petro

Kuzmjak" u Ruskom Krsturu, gde se cela osnovnoškolska nastava odvija na rusinskom jeziku, ove školske godine ima 37 đaka, a u Pripremnu predškolsku grupu krsturskog Odeljenja "Ciciban" PU "Bambi" iz Kule upisano je 55 dece - i jednih i drugih više nego predhodne godine. Interesantno je da u celom "Cicibani" ove godine ima više dece nego prošle godine, jer je zajedno - u predškolski i celodnevni boravak - upisano 140 dece.

Škola u Ruskom Krsturu je specifična, jer se u njoj odvija i osnovno i srednje obrazovanje, što odražava i njen naziv - Osnovna i srednja škola sa domom učenika "Petro Kuzmjak". Ove školske godine ima 521 učenika, a u prvom razredu odelje-

nja opšte Gimnazije na rusinskom jeziku (jedina takva gimnazija u svetu) - 22 učenika. Pored na rusinskom, nastava u Gimnaziji se odvija i u dva odeljenja na srpskom jeziku, kao i u smeru Turistički tehničar, takođe na srpskom jeziku. U Domu učenika smešteno je oko 60 učenika, a kapacitet internata je 80 mesta.

Maternji jezik da ne bude izborni, nego obaveznii predmet

Na radnom satanku Koordinacije Nacionalnih saveta nacionalnih manjina, koji je održan 19. i 20. septembra u Kovačici, najviše tačaka dnevnog reda imao je upravo Odbor za obrazovanje, u koji su bili uključeni predstavnici odbora za obrazovanje skoro svih saveta nacionalnih manjina u Srbiji, a među njima i predsednica Odbora za obrazovanje NS Rusina Melania Rimar. Udžbenici na jeziku i pismu nacionalnih manjina i udžbenici za predmete od interesa za nacionalne manjine bili su jedna od tema skupa, tako da su predložene i mnoge dopune koje bi trebalo da budu deo konačne verzije za izradu Pravilnika o planu udžbenika za osnovnu školu.

- Rusini za redovnu nastavu na maternjem jeziku imaju sve udžbenike (prevedene sa srpskog jezika), zatim autorske udžbenike za rusinski jezik - Bukvar, čitanke, pa Muzičku kulturu od 1. do 6. razreda, u pripremi je i za 7. i 8. razred, i udžbenike u kojima su dodaci o našoj nacionalnoj zajednici. Neophodan nam je

Kada deca i njihovi roditelji mogu da biraju između, recimo informatike i maternjeg rusinskog jezika, onda se mnogi opredeljuju za informatiku

Jedan od važnih zahteva, a za rusinsku nacionalnu zajednicu verovatno i najvažniji, je da Ministarstvo prosvete odobri grupu za učenje maternjeg jezika sa najmanje 5 učenika u jednoj školi

udžbenik za izborni predmet Narodna tradicija i ovaj naslov unesen je u plan, a već je napisan udžbenik za veronauku za 3. i 4. razred OŠ, koji će verovatno uskoro biti odštampan. Udžbenike za predmet Priroda i društvo za 3. i 4. razred imamo pravo dopuniti sa dodacima koji se odnose na Rusine na 20, odnosno 30 strana - rekla je Melanija Rimar posle skupa u Kovačici. Upravo su sredinom novembra u Zavodu za unapređenje obrazovanja počeli radni sastanci sa predstavnicima nacionalnih saveta vezani za izradu pomenutih dodataka za pojedine predmete na jezicima manjina.

Izmene Pravilnika i nastavnih planova i programa u osnovnim školama, pre-vashodno statusa izbornog predmeta - Maternji jezik sa elementima nacionalne kulture - takođe su bili značajna tema Odbora za obrazovanje Koordinacije. Nacionalni saveti traže da maternji jezik ne

bude izborni, nego obavezni nastavni predmet, kako u osnovnoj, tako i u srednjoj školi, koji će se ocenjivati, a ocena ulaziti u prosek.

- Jedan od važnih zahteva, a za rusinsku nacionalnu zajednicu verovatno i najvažniji, je da Ministarstvo prosvete odobri grupu za učenje maternjeg jezika sa najmanje 5 učenika u jednoj školi. Sada Ministarstvo omogućuje grupu u kojoj ima najmanje 15 učenika, a mi u većini škola gde je redovna nastava na srpskom, posebno u većim gradovima, nemamo toliki broj prijavljenih učenika od 1. do 8. razreda, što znači da će, ako tako ostane, samo u pojedinim školama biti omogućeno učenje rusinskog jezika - istakla je Melanija Rimar.

Na Koordinaciji je zaključeno da se od Ministarstva prosvete traži i angažovanje prosvetnog saradnika za nacionalnu za-

jednicu koja u određenom okrugu ima obrazovanje na maternjem jeziku, s obzirom da u školskim upravama nema prosvetnih savetnika koji znaju jezik neke od nacionalnih manjina.

- Koordinacija traži da se takvim prosvetnim savetnicima, ili saradnicima, obezbedi posao na pola, ili 30 posto radnog vremena, a za nas, Rusine, važne su školske uprave u Novom Sadu i Somboru, pa tražimo jednog savetnika koji bi znao rusinski za obe školske uprave - dodala je Rimareva. Prema poslednjim saznanjima, kako je rečeno na na Savetu za nacionalne manjine Vlade Republike Srbije, koji je održan 3. novembra, Ministarstvo prosvete je počelo razmatranje rešavanja i tog pitanja.

Ipak, i pored već pokrenutih i nekih budućih mera Nacionalnog saveta Rusina, učenika u rusinskim odeljenjima, posebno sa redovnom nastavom na rusinskom jeziku, je malo. Razlog tome je i što roditelji, iako su Rusini, sve češće svoju decu upisuju u odeljenja na srpskom nastavnom jeziku. U takvoj situaciji, odgovornim u rusinskoj zajednici ostaje da i dalje kontinuirano, svim silama i na svim nivoima, utiču na svest roditelja i afirmišu pozitivne strane učenja svog maternjeg jezika, kako bi sutra svoju decu upisivali u rusinska odeljenja sa redovnom ili izbornom nastavom. Jer, kao i druge nacionalne zajednice u Srbiji - prava na obrazovanje na svom jeziku imamo, ali ih, kako se čini - sve češće sami ne koristimo i ne poštujemo.

Sa početkom nove školske godine počeli su i časovi rusinskog jezika kao izbornog predmeta - maternjeg jezika sa elementima nacionalne kulture u mestima, odnosno opština gde žive Rusini. U dvema osnovnim školama u šidskoj opštini i njenim područnim odeljenjima u Bikiću i Bačincima časove rusinskog jezika ukupno pohađa 52 učenika od prvog do osmog razreda, u Novom Sadu izborna nastava rusinskog organizovana je u 10 OŠ, u Kuli u dve škole ima 26 učenika, u više škola u Vrbasu 95 učenika, u Novom Orahovu (opština Bačka Topola) 19, a u samoj B. Topoli 16 učenika. U Savinom Selu (opština Vrbas) nastavu rusinskog kao izbornog predmeta pohađa 10 učenika, u Sremskoj Mitrovici 15, a pored toga što u Kucuri i Đurđevu postoji redovna nastava na rusinskom, organizovana je i nastava kao izbornog predmeta, tako da u Kucuri (opština Vrbas) takvu nastavu pohađa 32, a u Đurđevu (opština Žabalj) 35 učenika. Zahedno, na izbornoj nastavi rusinskog jezika sa elementima nacionalne kulture u ovoj školskoj godini ima 379, a u redovnoj nastavi u Ruskom Krsturu, Kucuri i Đurđevu 412 učenika osnovne škole. Fakultativna nastava rusinskog organizovana je za srednjoškolce u Novom Sadu, gde je i ove godine počela sekcija na rusinskom jeziku za predškolce.

Nacionalni saveti traže da maternji jezik ne bude izborni, nego obavezni nastavni predmet, kako u osnovnoj, tako i u srednjoj školi, koji će se ocenjivati, a ocena ulaziti u prosek

DRUGI NTC PROGRAM ZA ODGAJATELJE I UČITELJE U NASTAVI NA BOSANSKOM JEZIKU

Izvor: Bošnjačko nacionalno vijeće

U prostorijama Glavnog ureda Vijeća završen je drugi po redu, akreditovani program stručnog usavršavanja NTC SISTEM UČENJA, autora dr. Ranka Rajovića i Uroša Petrovića koji je namjenjen učiteljima i odgajateljima na nastavi na bosanskom jeziku iz Tutina i Sjenice.

Program je akreditovan odlukom Zavoda za unapređivanje obrazovanja i vaspitanja Republike Srbije, a objavljen je u katalogu programa za stručno usavršavanje nastavnika 2015/2016. i nosi 20 bodova.

U obraćanju učesnicima, predsjednik Izvršnog odbora Bošnjačkog nacionalnog vijeća, prof. dr. Hasim Mekić rekao je da je Bošnjačko nacionalno vijeće prepoznalo kvalitet NTC sistema učenja koji podrazumijeva zastupljenost motornih i misaonih aktivnosti u nastavi, kao i da se takvim načinom učenja, kvalitet nastave na bosanskom jeziku podiže na jedan veći nivo što je jedan od najvećih prioriteta Bošnjačkog nacionalnog vijeća.

Imajući u vidu kapacitete i potrebe nastave na bosanskom jeziku, u saradnji Bošnjačkog nacionalnog vijeća i autora programa dr. Ranka Rajovića i Uroša Petrovića, dogovoreno je da određene obrazovno-odgojne ustanove u Tutinu i Sjenici mogu, posredstvom svojih učitelja i odgajatelja koji pohađaju seminar, posjedovati licence za primjenjivanje NTC programa.

Autor programa, dr Ranko Rajović, je u obraćanju učesnicima tijekom drugog dana seminara naglasio da NTC sistem učenja pomaže djeci da lakše nauče, da bolje zapamte i da povezuju naučeno, što je osnova funkcionalnog znanja, a od tog znanja zavisi i BDP jedne zemlje. Gospodin Rajović je također istakao da,

pomažući djeci, pomažemo i sebi.

NTC licenca potvrđuje da je osobljje jedne obrazovno-odgojne ustanove obučeno da sprovodi NTC program u svakodnevnom radu sa djecom. Procedura za dobijanje licence podrazumijeva pohađanje seminara, primjenu programa u praksi najmanje mjesec dana i analizu primjene programa.

Akreditovani program stručnog usavršavanja NTC SISTEM UČENJA je dvodnevni i održao se 27. i 28. novembra 2015. godine. U prethodnom periodu program je reailzovan za učitelje i odgajatelje iz Novog Pazara koji su već u posljednjoj fazi procedure za dobijanje licence, odnosno stručne analize primjene programa u praksi. Troškove programa snosi Bošnjačko nacionalno vijeće u cilju poboljšanja kvaliteta izvođenja nastave na bosanskom jeziku.

POSJETA PREDSTAVNIKA AMBASADE VELIKE BRITANIJE BOŠNJAČKOM NACIONALNOM VIJEĆU

Izvor: Bošnjačko nacionalno vijeće

Predstavnica Ambasade Velike Britanije u Srbiji, prvi sekretar za politička pitanja, gospođica Lusi Meizels, posjetila je Bošnjačko nacionalno vijeće.

Cilj posjete je bio da se sekretarka za politička pitanja Ambasade Britanije direkno upozna sa radom i aktivnostima Bošnjačkog nacionalnog vijeća.

Predstavnici Vijeća su upoznali gospođu Meizels sa aktivnostima, planovima i programima Vijeća i problemima u ostvarivanju prava garantovanih Ustavom i zakonima Srbije u oblasti obrazovanja, kulture i informisanja i službene upotrebe jezika i pisma.

Predstavnici Vijeća su posebno istakli probleme sa kojima se susreću Bošnjaci u Sandžaku, koji su također navedeni i u posljednjem Izveštaju Evropske komisije o napretku Srbije: Bošnjaci su nedovoljno zastupljeni u državnim preduzećima, poli-

ciji sudstvu i javnim i upravnim vlastima; Sandžak je među najnerazvijenijim područjima u Srbiji kojem nedostaje infrastruktura i investicije; te činjenica je da u Sandžaku procenat nezaposlenosti dostiže 60 posto i da je među nezaposlenima najveći broj mlađih.

Predstavnici Ambasade Velike Britanije u Srbiji su ispred Vijeća primili potpredsjednicu Vijeća, Vasviju Gusinac i predsjednik Izvršnog odbora Vijeća prof.dr. Hasim Mekić, te sekretar Vijeća, Ahmedin Škrijelj.

STVORITI USLOVE DA BNV NASTAVI UČEŠĆE U RADU RADNE GRUPE

U ime Bošnjačkog nacionalnog vijeća, predsjednik Vijeća dr. Sulejman Ugljanin uputio je pismo Predsjedniku Republike, predsjedniku Vlade Srbije, predsjednici Skupštine Srbije, prvom potpredsjedniku Vlade, ministru spoljnih poslova i aktualnom predsedavajućem OSCE-a, ministarki državne uprave i lokalne samouprave, ministru pravde, ministarki zaduženoj za evropske integracije, šefu pregovaračkog tima Srbije sa EU i predsjedniku Radne grupe za izradu Akcionog plana za ostvarivanje prava nacionalnih manjina u okviru pregovaračkog poglavlja 23. i obavjestio ih o problemima zbog kojih je predstavnik BNV-a istupio iz Radne grupe.

Predsjednik Vijeća ih je pozvao da, u skladu sa svojim ovlašćenjima i snagom svog autoriteta, pomognu da se otklone postojeće prepreke kako bi Bošnjačko nacionalno vijeće nastavilo rad u Radnoj grupi.

Obilužen "Dan Velične narodne skupštine Srba, Bunjevaca i ostali Slovena"

Nacionalni savit bunjevačke nacionalne manjine je u sridu, svečanom akademijom u Velikoj vićnici Gradske kuće, obilužio 25. novembar – "Dan Velične narodne skupštine", jedan od četiri nacionalna praznika Bunjevaca. Na ovaj dan je prija 97 godina u Novom Sadu održana Velika narodna skupština Srba, Bunjevaca i ostali Slovena na kojoj je doneta odluka o prisajedinjenju Bačke, Banata i Baranje Kraljevini Srbiji. Na Velikoj narodnoj skupštini bilo je 84 delegata Bunjevaca, koji su imali veliku ulogu u donošenju ove istorijske odluke.

Posli intoniranja državne himne i svečane bunjevačke pisme, gostima se obratila pridsidnica Nacionalnog savita bunjevačke nacionalne manjine, mr Suzana Kujundžić Ostojić, koja se osvrnila na ovaj praznik ričima da je 25. novembar jedan od istorijski datuma u istoriji Bunjevaca, al i svih ostalih naroda koji žive u Vojvodini.

Prija 97 godina, Bunjevci su odabrali svoj put i odigrali ključnu ulogu u prisajedinjenju Bačke, Banata i Baranje Kraljevini Srbiji. O značaju obilujušavanja ovog datuma divanju je istoričar, prof. Saša Marković, s Pedagoškog fakulteta u Somboru.

Prisutne goste je isprid Grada pozdravio zaminik gradonačelnika Tomislav Veljković, koji je uputio čestitke svim Bunjevcima povodom ovog praznika, te je dodo da Grad podržava i pomaže bunjevačku nacionalnu zajednicu.

Svečanoj akademiji je isprid Republike prisustvovala Jasmina Mitrović Marić, savitnica pridsidnika Srbije, Tomislava Nikolića, koja je tom prilikom poželila Bunjevcima mnogo zdravlja i sreće. Ona je podsutila na riči prestolonaslidnika Aleksandra Karađorđevića koji je u Gradskoj kući 1919. godine kazao "da mu je puno srce što su ga dočekali i dični Bunjevci, i da su Bunjevci oni koji će i

ubuduće doprinosit da naša zajednička država raste i napridruje."

Svečanu akademiju su uveličali i brojni gosti kako iz grada, tako i iz okolnih mesta, ko i predstavnici bunjevački institucija i udruženja.

Istog dana, u prijapodnevним satima, u organizaciji Grada Novog Sada, takođe je obilužen Dan Velične narodne skupštine. Vince na spomen-ploču koja se nalazi na zgradi kadgodašnjeg hotela „Grand”, na mestu dije 25. novembra 1918. godine održana Velika narodna skupština Srba, Bunjevaca i ostalih Slovena, položili su gradonačelnik Novog Sada, Miloš Vučević, i pridsidnica Skupštine grada, Jelena Crnogorac, pridsidnik Izvršnog odbora Nacionalnog savita bunjevačke nacionalne manjine Mirko Bajić, pridsidnica UG "Bunjevački kulturni centar – Novi Sad" Svetlana Babić i pridsidnik UG "Bunjevci" dr Aleksandar Raič, ko i predstavnici Udruženja potomaka ratnika Srbije 1912-1920. godine.

Prva sidniča BNS u trećem sazivu održana u Somboru

U subotu, 14. novembra, u Velikoj sali Skupštine grada Sombora, održana je 9. sidnica Nacionalnog savita bunjevačke nacionalne manjine. Bila je ovo prva sidnica u trećem sazivu Bunjevačkog nacionalnog savita koja je održana u Somboru.

Prid početak sidnici, pridsidništvo i članove Nacionalnog savita Bunjevaca pozdravio je gradonačelnik Saša Todorović, izražavajući zadovoljstvo dobrom i uspišnom saradnjom s Nacionalnim savitom Bunjevaca ko i sa bunjevačkim organizacijama i udruženjema koja rade na teritoriji grada, što oplemenjuje međusobnu saradnju. Dobar i uspišan rad članovima Bunjevačkog nacionalnog savita su poželili i Vladislav Živanović, zaminik gradonačelnika, Nemanja Sarać, član Gradskog veća za kulturu, prim. dr Vlado Babić, republički poslanik iz SNS-a, Žika Gojković, republički poslanik iz SPO-a.

- Do poziva gradonačelnika da jednu sidnicu Bunjevačkog nacionalnog savita održimo u Somboru, došlo je prolijito kad smo ko pridstavnici BNS bili u radnoj poseti. Volim doći u Sombor, a posebno zadovoljstvo mi je što ovu sidnicu održavamo u Somboru neposredno pred godišnjicu konstituisanja trećeg saziva Nacionalnog savita Bunjevaca – rekla je pridsidnica BNS, mr Suzana Kujundžić Ostojić.

Ko najvažniju tačku na sidnici, mr Suzana

Kujundžić Ostojić je istakla strategiju razvoja u sve četiri oblasti o kojima se brine Nacionalni savit – obrazovanje, kultura, službena upotriba jezika i pisma i obavištanje, za period od 2015. do 2020. godine.

Tokom sidnici raspravljaljalo se i o radu

Nacionalnog savita između dvi sidnice, verifikaciji odluka Izvršnog odbora između dvi sidnice i o drugim pitanjima iz dilokruga rada Nacionalnog savita.

Za somborske Bunjevce, jedna od najvažnijih informacija s ove sidnici jeste da Nacionalni savit Bunjevaca ima svoju Regionalnu kancelariju u Somboru, na adresi Trg Sv. Đorđa 1/I (u Staroj gradskoj kući), koja je put do ostvarenja prava Bunjevaca koja im po zakonu pripadaju.

Braća uvek-uvik zajedno

U znak sićanja na 13. novembar 1918. godine, Dan kad je Subotica oslobođena u Prvom svetskom ratu, u četvrtak, 12. novembra, na sceni „Jadrani“ je održana tradicionalna svečana akademija „Braća uvek-uvik zajedno“. Organizatori manifestacije su Srpski kulturni centar „Sveti Sava“, Bunjevački kulturni centar iz Subotice, Udruženje ratni dobrovoljaca 1912-1918, njevi potomaka i poštovača, ko i Grad Subotica.

Kako bi se uvik sićali hrabrosti Bunjevaca

i Srba koji su formiranjem Bunjevačko-srpskog narodnog odbora doprineli oslobođenju grada, Srpski kulturni centar „Sveti Sava“ i Bunjevački kulturni centar potpisali su prija dvadeset i godine Obnovljenu povelju o trajnom i neraskidivom prijateljstvu dva naroda, te su i osmisili projekt „Braća uvek-uvik zajedno“.

Svečan program manifestacije upotpunili su Mišovit hor Srpskog kulturnog centra „Sveti Sava“, folklorni ansambl i orkestar Bunjevačkog kulturnog centra,

Kulturno-umjetničko društvo „Svetozar Marković“ iz Novog Sada, Udruženje za nligovanje i očuvanje srpske tradicije „Zvuci sa kamena“ iz Novog Sada, dramski umjetnik Miloš Stanković i Dejan Andđelković koji je izveo nikoliko pisama na fruli.

TOMISLAV ŽIGMANOV, PREDSJEDNIK DSHV-A

Politika jedino može osigurati pomake u ostvarivanju manjinskih prava

Izvor: Hrvatska riječ / Razgovor vodio: Zvonko Sarić

Tomislav Žigmanov izabran je za predsjednika Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini. Dovoljan povod za razgovor, bez suvišnih riječi u uvodu ovog razgovora.

HR: Predsjednik svake stranke, pa i manjinske, kao što je DSHV, ima određeni vid moći, a s druge strane preuzima i odgovornost. Što je Vas navelo da se kandidirate za predsjednika stranke?

Moć svakako nije bila razlog, a odgovornost se mora uračunavati u svako društveno djelovanje! Više me je razloga nukalo na to da se kandidiram za predsjednika jedine relevantne političke stranke u hrvatskoj zajednici u Srbiji. Prvi je taj, što već dulje vrijeme u kontinuitetu očitujem interes za sudbinu Hrvata u Vojvodini. Podsjetit ću cijenjene čitatelje vašeg lista da sam član stranke postao još 1990., da sam u drugoj polovici 1990.-ih bio glavnim urednikom subotičkog dvotjednika Žig, da sam 1998. izabran za prvog glavnog i odgovornog urednika programa na hrvatskom Radio Subotice, da sam 2002. bio glavni koordinatorom inicijative za osnutak Novinsko-izdavačke ustanove Hrvatska riječ i predsjednik Privremenog upravnog odbora koji je imao zadaću pripremiti i realizirati sve radnje koje su prethodile osnutku Ustanove, te omogućiti pojavu prvog broja istimenoga tjednika, te da sam, na koncu, ravnatelj Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata od osnutka, to jest od 2009., ustanove čiji sam program rada osmislio i upravljaо, s brojnim suradnicima koje sam okupio, ostvarenjem istoga. Spomenuo bih u tome kontekstu i dvije, često citirane, sociografske studije i desetak objavljenih znanstvenih i stručnih radnji o društvenom položaju Hrvata u Vojvodini. S druge strane, relativno dugo sam se javljaо u javnosti i kao analitičar procesa unutar zajednice, kao osoba koja se nedvosmisleno i jasno očitovala u situacijama kršenja ljudskih i manjinskih prava pripadnika hrvatske zajednice, te kao onaj koji je postupno za-

uzimao i određene važne i odgovorne dužnosti u zajednici, kao što su član srpskog dijela Međuvladinog mješovitog odbora za zaštitu manjina ili član Savjeta Vlade Republike Hrvatske za Hrvate izvan Hrvatske. U tom smislu, neki bi promatrač sa strane mogao zaključiti kako je mjesto predsjednika DSHV-a zapravo neka vrsta »krune« mog dosadašnjeg angažmana glede »hrvatskoga pitanja« u Vojvodini. Glede takvog tumačenja, rekao bih kako je jedan od razloga situiran i u činjenici izazova koji se preda mnom postavio da se sada u političkome polju okušam u artikuliranju dijela interesa hrvatske zajednice u Vojvodini. Tim prije, jer su taj interes počeli naprasno definirati, pogrešno tumačiti i simulativno ostvarivati oni koji su u hrvatsku zajednicu ili zatulali ili su, pak, poslani da zapriječe bilo koji i bilo kakav razvojni proces! Procese koje su određivali i davali im žigove osobnosti, često utopljene u tragičnost,

brojni vrli takmaci koji su djelovali prije nas i čija nam ostvarenja moraju biti uzorna. Na koncu, ali ne i najmanje važno, razlog moje kandidature dolazi i iz naloga onih koji dolaze nakon nas – što ćemo mi kao ljudi u zreloj životnoj dobi ostaviti onima koji dolaze poslije nas! Hoće li generacija kojoj ja pripadam učiniti neki pomak i ostaviti mlađima jedan dio posla odraćen. Jer, bez njihova uračunavanja naše djelovanje uvelike gubi na smislu.

HR: Svaka politička stranka nastoji jačati svoj politički utjecaj. Kako ocjenjujete aktualnu političku snagu DSHV-a, a glede utjecaja na rješavanje problema koji se odnose na ostvarivanje manjinskih prava ovdašnje hrvatske zajednice?

Kao pravo, vrijedi da se još uvijek u Srbiji malo toga može postići na društvenome planu bez političke organiziranosti. Koncept vladavine prava, kapaciteti demokratskih institucija i kvaliteta javnih politika još su uvijek nedovoljno razvijeni da bi se bez političkoga organiziranja i djelovanja nešto moglo u Srbiji postići. To se, čini se, najbolje da vidjeti na prim-

U tom smislu, neki bi promatrač sa strane mogao zaključiti kako je mjesto predsjednika DSHV-a zapravo neka vrsta »krune« mog dosadašnjeg angažmana glede »hrvatskoga pitanja« u Vojvodini

jeru udžbenika na hrvatskome jeziku – ono se nije ni počelo ostvarivati samo po sebi, to jest po primjeni slova zakona od strane nadležnih ustanova i institucija, nego tek nakon pritisaka, to jest aktivnostima HNV-a, DSHV-a i diplomacije. Stoga se djelovanje iz političkoga polja za manjinske zajednice, napose za hrvatsku, koja ima specifični položaj u Srbiji, nadaje nužnim. Jer, politika je jedina ta koja može, istina vrlo teško i uz nesvakidašnje napore i lukavstva, osigurati pomake u ostvarivanju manjinskih prava, institucionalnom razvoju manjinske infrastrukture i kvaliteti programa koji upražnavaju manjine u svojem djelovanju. Drugo je, naravno, pitanje kolika je realna politička snaga DSHV-a i kolika glede svega toga ona uopće može biti. Politička relevantnost i značaj su zacijelo umanjeni činjenicom što DSHV nije više parlamentarna stranka. To je dovelo do toga da su Hrvati danas u Srbiji isključeni iz svih procesa donošenja relevantnih odluka. Isto tako, farsa sa zastupništvom u pokrajinskom parlamentu dodatno je oslabila njezin utjecaj. Figuriranje kao čimbenika u lokalnim samoupravama u Srijemskoj Mitrovici i Subotici danas je, u realno-političkom smislu, stvari utjecaj DSHV-a. Međutim, osim realnoga, ne treba zaboraviti da postoje i neizravnji i simbolični politički utjecaji, utjecaji koji svoju snagu crpe iz prava, međunarodnih standarda i širih geopolitičkih konstelacija i pratećih procesa, kao što su, uzmimo za primjer, eurointegracijski procesi. I upravo u tim aspektima društvenoga života temelji se relativno važan utjecaj DSHV-a kada je riječ o društvenom položaju Hrvata u Vojvodini, to jest Republici Srbiji.

HR: Opće je uvjerenje da DSHV nema veću podršku u urbanim sredinama, nasuprot ruralnim sredinama. Je li to točno i zbog čega je to tako? Ako jest točno, kako ojačati poziciju stranke u većim vojvođanskim gradovima?

Možemo postaviti pitanje i je li ova tvrdnja istinita?! Bojam se, naime, da za nju ne postoje ozbiljnije empirijske potkrepe. S druge strane, danas je, barem u Vojvodini, posve nezahvalno govoriti o oštroy podjeli građana hrvatske nacionalnosti na one iz ruralnih i one iz urbanih sredina. Jesu li, na primjer, žitelji Petrovaradina ruralci? Zaciјelo nisu! Isto se ne može reći, recimo, ni za Tavankućane! Istina je da je, za razliku od gradova, u manjim sredinama lakše prepoznati uspjehe hrvatske zajednice, da je u njima, napose u mjestima s većim postotkom hrvatskoga stanovništva, lakše ostvariti određena prava, jednostavnije je artikulirati interese i, na koncu, ali ne i na posljednjem mjestu, bolje posložiti političku organiziranost Hrvata. Naravno, pitanje je servisira li mjesna DSHV »ćelija« sve navedene procese adekvatno. Iskustva su glede toga, čini mi se, različita i ovise o konkretnim prilikama od mesta do mesta, a na što utječu brojni faktori: od povijesnog nasljeđa do kvalitete kadra na terenu. Naravno, to ne znači da pred novim vodstvom DSHV-a ne стојi izazov da se, kako ste rekli, »ojača pozicija« u gradovima, na čemu će se morati ozbiljno poraditi. Pri tomu, ne može se reći da je DSHV, recimo, u Srijemskoj Mitrovici slab. Naprotiv! Pogledajte samo njihove rezultate! No, drugi je red stvari zašto ga u, recimo, Šidu uopće nema. Ili Zemunu! Tamo je

vjerojatno glavni razlog to što je još uviјek nesigurnost za politički angažman među Hrvatima snažan. Naravno, posebne su prilike u Somboru, koje ne bih ovdje, zbog benignosti i absurdnosti, posebno elaborirao. Sve to kazuje kako je veoma nezahvalno donositi općenite ocjene, to jest kako je gotovo svaka lokalna situacija specifična. To onda znači da će se i spram svake od njih morati, radi snaženja općenitog utjecaja DSHV-a, djelovati zasebno od mjesta do mjesta. Tako je uostalom u radu većine i drugih političkih stranaka. U tom smislu, pozivam sve one, napose mlade, koji mogu pridonijeti boljem radu DSHV-a, ali i boljitu naše zajednice. Dodite, učlanite se u DSHV i nastavimo raditi s novim žarom u borbi za dostojanstvo i ravнопravnost Hrvata u Vojvodini.

HR: Imo mnogo primjedbi da se ne čuje glas onih Hrvata, koji su zastupnici u lokalnom, subotičkom parlamentu. Hoće li nastojati to promijeniti? Valjda nije tako teško da se čuje glas tih zastupnika i kad je riječ o komunalnoj problematici?

Ne može se reći da se njihov glas ne čuje. Možda bi se prije toga moglo reći da nisu dovoljno glasni. A kako bi bili kada su dio, istina gotovo neznatni, vladajuće većine? Bilo kako bilo, Vaše pitanje više spada u neposrednu nadležnost Podružnice u Subotici, to jest njihovo djelovanje prosuđuju tijela i vodstvo Podružnice, dok ja nerado govorim o svojim dojmovima. Koliko sam upoznat, do sada nije bilo većih prigovora na njihov rad od strane prijašnjeg vodstva subotičke Podružnice. Hoće li, pak, oni dobiti druge smjernice za svoj rad, hoće li biti angažirani u skupštinskim klubama, ovisit će o stajalištima i politici novoga vodstva subotičke Podružnice DSHV-a.

HR: U proteklom periodu DSHV se deklarirao kao stranka desnice. Hoće li se i dalje nastaviti tim putem? Znači li to da za ovdašnje Hrvate, koji imaju drugačija politička uvjerenja, nema mesta u stranci, čiji ste predsjednik?

Kada je riječ o političkim strankama nacionalnih manjina bojam se da pitanje, danas inače uvelike prevladane i nejasne, »distinkcije« na desnicu i ljevcu, nije od presudne važnosti. Daleko je, naime, važnije, pitanje je li njihova misija i zalaganje za konkretne interese pripad-

Danas je, barem u Vojvodini, posve nezahvalno govoriti o oštroy podjeli građana hrvatske nacionalnosti na one iz ruralnih i one iz urbanih sredina

nika zajednice, njihov društveni položaj, kvalitetu prava koja uživaju autentično ili nije! Drugim riječima, od suštinskog je značenja zalaže li se uistinu i koliko neka manjinska stranka za opći boljšitak pripadnika vlastite zajednice ili je pak svoje djelovanje podčinila interesima otuđene elite, djeluje li na štetu zajednice, vodi li politiku na načelima simulacije... To, dakle, znači da su u DSHV dobrodošli svi oni kojima je stalo do napretka i prosperiteta Hrvata u Vojvodini, to jest Srbiji.

HR: Prilikom nastupa, kao predsjedničkog kandidata, na izbornim skupština mjesnih odbora stranke, rekli ste i kako je jedan od vaših ciljeva obnova dijaloga s crkvom. Što je cilj te obnove, već ako jest prekinuta?

Dakle, pitanje je o cilju, jer politika je društvena aktivnost koja podrazumijeva postizanje cilja. Da, dijalog s Crkvom mora postojati! I suradnja! Jednostavno, ne možete se ozbiljnije baviti politikom na planu zaštite i artikuliranja interesa jedne manjinske zajednice ukoliko ne postoji dijalog sa svim segmentima njezine organiziranosti. Kao prvo, Crkva je integralni dio društva i kao takva se mora posve uračunavati u javno djelovanje. Kao drugo, bitna odrednica Hrvata u Vojvodini kao manjinske zajednice jest i to što oni i u konfesionalnom smislu nisu dio većine. To onda znači da i u tom segmentu svojega društvenoga života imaju vlastitu atipičnost te da Katolička crkva kao manjinska u Srbiji ima određenu specifičnost i da zbog toga ima vlastite značajke svojega položaja u srpskom društvu. Uzmimo, na primjer, povrat imovine: u odnosu na Srpsku pravoslavnu crkvu nanesene su joj glede toga nepravde! Kao treće, Crkva ima veoma važnu ulogu u brojnim segmentima života Hrvata – ako se čak i zanemari njezina vodeća uloga u duhovnom životu onih Hrvata koji su vjernici, ne mogu joj se nikako osporiti brojne druge funkcije i sastavnice u društvenome životu, napose onom kulturnom i prosvjetnom. Sve su to, zapravo, onda nalozi koji vas jednostavno nukaju na to da dijalog, pa i suradnja s Katoličkom crkvom, moraju biti programski sadržaji u političkoj agendi svake političke stranke u hrvatskoj zajednici kojoj je stalo do ozbilnosti. Naravno, to ne znači da ta suradnja treba imati, s bilo koje strane, supremacijske ili paternalističke kvalifikative, već bi se jednostavno, svakom u

svojoj primarnoj i legitimnoj domeni djelovanja, morali uz dijalog nekako nadopunjavati radi općeg dobra ne samo pripadnika hrvatske zajednice nego dobra za sve članove društva.

HR: Smatrate li da DSHV treba imati i kulturnu politiku, imati aktivan odnos spram, kako se to obično kaže - očuvanja materijalne i nematerijalne naše kulturne baštine? Stvaranje i razvijanje snažne nacionalne kulture, ne ide bez politike ili se možda ne slažete s tim stanovištem?

Naravno da i DSHV kao politička stranka mora imati svoju kulturnu politiku kao dio vlastitoga programa! Ona, naravno, ne bi smjela biti ni u kakvoj koliziji s kulturnim politikama drugih čimbenika u zajednici, napose Hrvatskoga nacionalnog vijeća, već bi morala s njima biti uvelike usuglašena. Tim prije, jer se tako mogu polučiti bolji rezultati. No, to ne znači da DSHV mora biti nositelj te politike – prostor kulture unutar zajednice treba biti autonoman, a nositelji iste moraju biti kulturne institucije, udruge kulture i pojedinci. Vrijeme »komitet« je davno prošlo! Politika danas u demokraciji, a spram toga se mora ravnati i DSHV, treba biti instance koja omogućuje da se osigura koliko, kako ste naveli, »očuvanje materijalne i nematerijalne naše kulturne baštine«, toliko i omogući razvoj kulturnog stvaralaštva, napose onoga koji dolazi iz područja umjetnosti i znanosti. Drugim riječima, ovdje je uloga politike tek, recimo to tako, uslužna: ona treba omogućavati razvoj kulture i čuvanje kulturne baštine. I na tome planu, kada je riječ o kulturnoj politici DSHV-a, ima još dosta posla, spomenimo primjerice kazališnu praksu. Ne možemo se miriti s činjenicom da je hrvatska zajednica u Vojvodini danas jedina zajednica koja nema profesionalno

kazalište! Ili kada je riječ o kroatistici – zar smijemo pristati na to da budemo zajednica koja neće na razini sveučilišta imati studij vlastitoga jezika, književnosti, kulture... Odgovornost da se na tome planu nešto promijeni na bolje, među ostalim, spada i na DSHV, to jest na onaj dio koji se odnosi na stranačku kulturnu politiku. Glede toga, čini se uzornim, jest postupanje i djelovanje DSHV-a kada je riječ o osnutku Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata.

HR: Može li DSHV utjecati na razvijanje gospodarske suradnje između ovdašnjih ljudi koji se bave biznisom s onima iz matice, kao i s onima u drugim susjednim zemljama?

Vjerujem da može! Ali, ne u dijelu koji se tiče kreiranja ambijenta za poslovanje, nego u dijelu koji podrazumijeva dinamiku »socijalnog kapitala« u području ekonomije. Gospodarski je segment u hrvatskoj zajednici vjerojatno segment s najviše nepoznаница. Zna se tu i tamo, napose iz tekstova koji se objavljaju u Hrvatskoj riječi, da postoje ugledni i uspješni gospodarstvenici. Štoviše, bilježe se i problemi u njihovom poslovanju zbog toga što su Hrvati, kao što smo vidjeli na primjeru Stanka Krstina. Sve to zahtijeva jedan pomniji pristup, točnije mapiranje onih gospodarstvenika koji su Hrvati, njihovo umrežavanje i povezivanje... Njihova iskustva mogu nam biti od odsutne važnosti kada je riječ o sastavnicama gospodarske politike DSHV-a. Recimo i to da neke dosadašnje spoznaje govore kako i u poljoprivredi postoji veliki broj uspješnih, te da je poljoprivreda važan resurs za gospodarski napredak i uopće boljšitak Hrvata u Vojvodini.

Kada je riječ o kroatistici – zar smijemo pristati na to da budemo zajednica koja neće na razini sveučilišta imati studij vlastitoga jezika, književnosti, kulture...

Rascjep Sjever-Jug (tehnička modernizacija Srbije)

Izvor: Hrvatska riječ / Piše: dr Zsombor Szabó

Na pitanje zašto politička elita Srbije preferira centraliziranu, unitarnu državu, i odgađa decentralizaciju vlasti, ustavne promjene i stvaranje sustavnih pretpostavki za jačanje regionalnih i lokalnih subjekata vlasti, trebamo »malo zaviriti« u prošlost, jer »korijeni sadašnjosti« nalaze se upravo tamo. Naime, padom Smedereva 1456. godine nestaje relativno samostalna »Despotovina Srbija« koju smatramo »nasljednikom« srednjovjekovne srpske kraljevine (carstva) i teritorij južno od Save i Dunava postaje dio Turske carevine. To traje sve do Berlinskog kongresa (1878.) kada se priznaje samostalna država Knjaževina Srbija, koja je 1882. godine podignuta na rang kraljevine.

Po većini povjesničara, nekadašnji knjaz, potom kralj Milan Obrenović, vodio je austrofilsku politiku, što je donekle bilo normalno (npr. tada je napravljen prvi katastarski premjer umjesto turskih tapija, dijela Srbije, Šumadije) po tzv. austrijskom triangulacijskom sustavu, (koji se donekle razlikuje od onog koji je važio na teritoriju današnje Vojvodine). U njegovo doba (1881.) je počela i izgradnja prve željezničke pruge od Beograda do Niša, tzv. južna pruga, koja je izazivala jako veliki otpor, prije svega u redovima radikala, tada najjače političke partije. Unatoč tome pruga je završena 1884. godine. Izgradnja pruge je »bila isforsirana«, jer je to bio jedan od uvjeta dobivanja samostalnosti, koju je postavila Austro-Ugarska monarhija. Tada je građena i pruga Subotica – (Zemun) - Beograd, a nešto kasnije (1885. – 88.) od Niša su izgrađena dva kraka, jedan prema Sofiji, preko Pirotu, a drugi do Skoplja, preko Vranja, i time je Kraljevina Srbija ušla u »modernu Evropu« preko čuvenog Orient Expressa. Druga magistralna pruga, normalnog kolosjeka, je izgrađena tek poslije II svjetskog rata i vodila je od Beograda do Bara (završena 1976.).

POLITIČKA MODERNIZACIJA SRBIJE

Tehnička modernizacija Srbije (željezница je tada bila »simbol modernosti i napretka«) je izvršena relativno brzo, i na »inzistiranje« europskih sila, prije svega zbog interesa kapitala i protoka robe. Ali je politička modernizacija malo pomalo zastala, te su doneseni »mod-

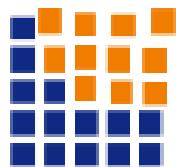
erni ustavi« pa su povučeni. Političku situaciju najbolje ilustrira anegdota o knjazu Miljanu i »njegovom ustavu od dva članka«. Prvi članak glasi: »Knjaz je uvjek u pravu«. Drugi članak: »Ako Knjaz nije u pravu, primjenjuje se prvi članak«. Drugim riječima, centralizirani sustav upravljanja koji se bazira na jednom čovjeku (i elite oko njega), naslijede je iz četiri vijeka trajanja Otomanskog carstva, i za 137 godina samostalnosti Srbije (pa Kraljevine Jugoslavije, Republike Srbije itd.) čini se da se nije puno promijenilo shvaćanje »upravljanja državom« (usput ubijena su dva kralja, jedan Obrenović, jedan Karađorđević i jedan premijer). Turski feudalni sustav je bio drugačiji od europskog, jer je sve pripadalo caru (odnosno centru). Car je posjedje, privilegije dijelio ili oduzimao po zaslugama, praktično nije bilo privatne svojine, najviše što je osoba koja se obogatila mogla uraditi sa svojom imovinom je da ustanovi vakufe, to jest zadužbine, koje su dalje egzistirale kao neka vrsta »samostalne institucije« (dok je imovina trajala). Za vrijeme Turaka i društvo je prostorno bilo segregirano, u gradovima je živjelo muslimansko stanovništvo, a u selima pravoslavni stanovnici, u nekoj vrsti »lokalne samouprave«. Vođe ovih samouprava bili su lokalni knezovi, koji su bili uglavnom zaduženi za sakupljanje poreza i vođenje lokalne zajednice. Danas u Republici službeno ima dvadesetak »gradova«, ostalo su općine, s često manjim brojem stanovnika nego

jedna mjesna zajednica, npr. u Subotici, i često nisu u stanju sami sebe »izdržavati«, ali zato imaju lokalnu samoupravu i administraciju.

NASLIJEĐE SAMOUPRAVE

Teritorij današnje Vojvodine je »krojen« uglavnom poslije završetka I svjetskog rata. Općenito obuhvaća teritorije tri nekadašnje županije: Bač-bodroške, Srijemske i Torontalske ili skraćeno: Bačku, Srijem i Banat. Županije su povijesne, tisućugodišnji upravni teritoriji koji su egzistirali u hrvatskom i ugarskom dijelu Monarhije i posjedovale su određenu upravnu samostalnost koja se ostvarivala preko županijskog sabora. Moć županije se iskazivala i preko županijske palače, npr. u Somboru, sjedištu Bač-bodroške županije. Gradovi, napose slobodni kraljevski gradovi, nakon donošenja građanskih zakona koncem XIX stoljeća, postali su gradovi sa županijskim ovlastima ili municipaljalni gradovi, koji su također imali svoju samoupravu (magistrat), imali su svoju imovinu, posjede i prihode, s kojom su samostalno upravljali (naravno plaćali su porez centralnoj blagajni), izraz te samoupravne moći je bila gradska kuća, npr. u Subotici. Poslije stvaranja Kraljevine SHS i ukidanja ranijih teritorijalnih podjela, eksperimentiralo se s bezbroj varijanti upravne podjele, ali uglavnom je dominantna bila centralistička uprava (o tome smo već i ranije pisali). Ove činjenice su generirale konflikte između sjevera (Vojvodine) i juga zemlje (centralne Srbije). Vojvodina pokušava očuvati određenu tradiciju, poštovanje uprave, plaćanja poreza, ali i preko proslave »dana grada« ili preko grba APV, koji se na »užas nacionalista« sastoji od tri nekadašnja županijska grba. Orient Express danas postoji samo kao »vlak nostalгије«.

Hoće li sudbina Vojvodine biti slična?!

Centar za istraživanja migracije
Center for Migration Studies

Publikaciju podržava Fondacija za otvoreno društvo, Ambasada Sjedinjenih Američkih Država iz Beograda i Misija OEBS u Srbiji. Mišljenja objavljena u biltenu ne predstavljaju nužno zvanične stavove vlada i organizacija koje finansiraju projekat